



- ³³ Там само. – С. 1.
- ³⁴ *Смирнов А. И.* Земский исторический музей... – С. 47–48.
- ³⁵ Отчет Черниговской губернской земской управы за 1905 год. – Чернигов, 1906. – С. 375–376; *Смирнов А. И.* Земский исторический музей... – С. 45–46.
- ³⁶ Систематический сборник постановлений Кременчугского уездного земского собрания. 1865–1899 гг. – Кременчуг, 1900. – С. 56; Доклады Винницкому очередному уездному земскому собранию 1-го созыва Винницкой уездной земской управы 1911 года. – Винница, 1911. – С. 29–30; Винницкая уездная управа. Доклады третьему чрезвычайному Винницкому уездному земскому собранию созыва 1913 года и журналы комиссий и собрания. – Винница, 1913. – С. 23; Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства за три трехлетия (с 1904 по 1912 гг.). – Полтава, 1915. – Вып. 1. – С. 131.
- ³⁷ Держархів Автономної Республіки Крим, ф. 528, оп. 1, спр. 297, арк. 1, 3, 4; Постановления Евпаторийского XXIII очередного уездного земского собрания 25–28 октября 1888 года. – Евпатория, 1889. – С. 9–10.
- ³⁸ *Смирнов А. И.* Земский исторический музей... – С. 50–51.
- ³⁹ Там само. – С. 53.
- ⁴⁰ Доклады Каменецкой уездной земской управы 2-му очередному уездному земскому собранию. Сессия с 23 октября 1912 г. – Каменец-Подольск, 1912. – С. 17–18.
- ⁴¹ Систематический свод постановлений Екатеринославского губернского земского собрания. 1866–1913 гг. – Екатеринослав, 1914. – Т. 1. – С. 93–94.
- ⁴² Свод постановлений Черниговского губернского земского собрания 1883–1899 годов с кратким сводом постановлений за время с 1865-го по 1882 г. – Чернигов, 1902. – Вып. 1. – С. 150–151; Свод постановлений Черниговского губернского земского собрания 1900–1909 годов. – Чернигов, 1912. – Т. 1. – С. 49–5; Отчет Полтавской губернской земской управы за 1910 год. – Полтава, 1911. – Вып. 1. – С. 229–230.
- ⁴³ Свод постановлений Черниговского губернского земского собрания 1883–1899 годов с кратким сводом постановлений за время с 1865-го по 1882 г. – Чернигов, 1902. – Вып. 1. – С. 151.
- ⁴⁴ Труды Черниговской губернской архивной комиссии. – Чернигов, 1905. – Вып. 6. – Отд. 1. – С. 27–28; Отчет Полтавской губернской земской управы за 1910 год. – Полтава, 1911. – Вып. 1. – С. 230; Известия Таврической ученой архивной комиссии. – Симферополь, 1914. – № 51. – С. 293–294.
- ⁴⁵ *Павловский И. Ф.* Описание архивов Полтавской губернии. – Полтава, 1915. – С. 29.
- ⁴⁶ Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства за первые шесть трехлетий (с 1865 по 1882 г. вкл.). – Полтава, 1885. – Вып. 1. – С. 171.
- ⁴⁷ Систематический сборник постановлений Кременчугского уездного земского собрания. 1865–1899 гг. – Кременчуг, 1900. – С. 56.
- ⁴⁸ Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства за три трехлетия (с 1895 по 1903 г. вкл.). – Полтава, 1906. – Вып. 1. – С. 56.
- ⁴⁹ *Павловский И. Ф.* Описание архивов Полтавской губернии. – Полтава, 1915. – С. 1; Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства за три трехлетия (с 1904 по 1912 гг.). – Полтава, 1915. – Вып. 1. – С. 97, 132.
- ⁵⁰ *Смирнов А. И.* Земский исторический музей... – С. 59–61.
- ⁵¹ Держархів Автономної Республіки Крим, ф. 161, оп. 1, спр. 6, арк. 24.
- ⁵² Отчет Черниговской губернской земской управы за 1905 год. – Чернигов, 1906. – С. 375; Отчет Черниговской губернской земской управы за 1906 год. – Чернигов, 1907. – С. 454.
- ⁵³ Полтавскому губернскому земскому собранию 49-го очередного созыва ревизионной комиссии доклад 1913 года. – Полтава, 1913. – С. 131.
- ⁵⁴ Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства за три трехлетия (с 1904 по 1912 гг.). – Полтава, 1915. – Вып. 1. – С. 116.
- ⁵⁵ Полтавскому губернскому земскому собранию 51-го очередного созыва губернской земской управы доклады 1915 года. – Полтава, 1916. – С. 187–195.
- ⁵⁶ Доклад ревизионной комиссии Вольнскому губернскому земскому собранию 4-й чрезвычайной сессии 1914 года. – Житомир, 1914. – С. 149.
- ⁵⁷ Отчет Черниговской губернской земской управы за 1897 год // Земский сборник Черниговской губернии. – Чернигов, 1898. – № 10. – С. 287.
- ⁵⁸ Систематический свод постановлений Екатеринославского губернского земского собрания. 1866–1913 гг. – Екатеринослав, 1916. – Ч. 2. – Вып. 1. – С. 82.
- ⁵⁹ Смета земских доходов и расходов по Черкасскому уезду на 1913 год. – Черкассы, 1912. – С. 74.
- ⁶⁰ *Макієнко О. А.* Архів Херсонського губернского земства: формування, склад, історична доля // Архіви України. – 2009. – № 6. – С. 121.

930.253:94(477)

Ляшенко Вікторія

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ТА СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОРИСТУВАННЯ АРХІВНИМИ ДОКУМЕНТАМИ В ЧИТАЛЬНОМУ ЗАЛІ ЦДІАК УКРАЇНИ

Проаналізовано основний контингент, склад, віковий та освітній рівні користувачів читального залу ЦДІАК України, які досліджували документи історико-революційної та політичної проблематики.

Ключові слова: порівняльний та статистичний аналіз, користувачі архівними документами, читальний зал ЦДІАК України.

© *Ляшенко Вікторія, 2010*



Проанализированы основной контингент, состав, возрастной, образовательный уровни пользователей читального зала ЦГИАК Украины, которые исследовали документы историко-революционной и политической проблематики.

Ключевые слова: сравнительный та статистический анализ, пользователи архивных документов, читальный зал ЦГИАК Украины.

We analyze the main contingent, the composition, age, educational levels of users reading room TSGIAK Ukraine who worked with documents of historical and revolutionary and political issues.

Key words: comparative is the statistical analysis, users of archival documents, a reading room TSGIAK Ukraine.

У Центральному державному історичному архіві України, м. Київ (далі – ЦДІАК України) зберігаються документи ХІІІ ст. – 1917 р., які зосереджені у понад 1620 фондах. Архів проводить велику науково-дослідну, практичну й інформаційну роботу. Важливе місце в його діяльності займає забезпечення збереженості документів та всебічне використання їх. Суттєвою функцією ЦДІАК України є обслуговування користувачів у своєму читальному залі. Однак їх контингент, основна тематика досліджень досі практично не вивчалися, хоча така статистика проводиться в ньому постійно.

Мета нашої статті – висвітлити тематику досліджень користувачів читального залу ЦДІАК України за 1944–1955 рр. та 1990–2000 рр. За основу взято алфавітну картотеку користувачів. Беруться до уваги ті користувачі, які працювали з документами історико-революційної, політичної проблематики. Алфавітна картотека – обліковий документ архіву, в якому зафіксовано тематику дослідження, прізвище, ім'я та по батькові користувача, посаду, науковий ступінь, звання, мету занять, № особової справи, рік роботи. На звороті вказуються використані фонди. До речі, їх зазначено не на усіх картках (тобто, на одній картці може бути вказано понад 20 фондів, на іншій – жодного). Під час проведення дослідження було проаналізовано кількісний склад користувачів, їхній віковий та освітній рівень, визначено основні групи, мету дослідження документів із ЦДІАК України, основні галузі знань та тематичну спрямованість розвідок студентів, аспірантів, наукових працівників.

1 березня 1944 р. ЦДІАК України почав працювати у звільненому від німецько-фашистських загарбників м. Києві. Він об'єднав у собі фонди колишнього Київського центрального архіву давніх актів, Київського центрального історичного архіву та частину фондів Архіву революції м. Харків. У читальному залі того року працювало близько 40 осіб. До 1955 р. кількість користувачів у ньому з кожним роком зростала.

Аналіз наукових тем за 1990–2000 рр. показує, що у цей період, коли було знято заборони та ідео-

логічні обмеження, почалось дослідження, вивчення, використання раніше невідомих широкому загалу архівних документів.

Аналіз за віком (1944–1955 рр.):

1 категорія (від 14 до 19 років): за цією тематикою не працювала;

2 категорія (від 20 до 25 років): у середньому – 11 осіб на рік;

3 категорія (від 26 до 39 років): у середньому – 34 особи на рік;

4 категорія (від 40 до 59 років): у середньому – 23 особи на рік;

5 категорія (від 60 років): у середньому – 7 осіб на рік.

Користувачі з вищою освітою (1944–1955 рр.): 75 осіб – викладачі вищих навчальних закладів, наукові співробітники НДІ.

Аналіз за віком (1990–2000 рр.):

1 категорія (від 14 до 19 років) – учні 11 класів СШ № 166 м. Київ (5 осіб), школи-гімназії № 143 м. Київ, Українського гуманітарного ліцею – написання рефератів, конкурсних робіт; студенти 2–3 курсів вищих навчальних закладів – курсові роботи – у середньому 45 осіб на рік.

2 категорія (від 20 до 25 років) – 57 осіб на рік: студенти 4–6 курсів – дипломні роботи; аспіранти – написання кандидатських дисертацій, статей.

Розподіл за регіонами: міста Одеса, Чернівці, Харків, Львів, Кривий Ріг, Вінниця, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, Глухів, Ворошиловград (Луганськ), Житомир, Миколаїв, Суми, Кіровоград, Чернігів, Ніжин, Дніпродзержинськ, Херсон, Полтава, Тернопіль (інститути – педагогічний, політехнічний, медичний, внутрішніх справ, державні університети);

РФ: Москва, Пенза, Вороніж.

3 категорія (від 26 до 39 років): у середньому 69 осіб на рік – викладачі, вчений секретар, завідувачі кафедр, завідувачі відділів, кабінетів, лектори, вчителі, кінооператори, режисери, співробітники музеїв, бібліотек, аспіранти, докторанти (написання кандидатських, докторських дисертацій, статей, історичних довідок, монографій, посібників, підручників, організація, понов-



лення, удосконалення експозицій музеїв, планові роботи, написання сценаріїв, створення фільму).

4 категорія (від 40 до 59 років): у середньому 38 осіб на рік – заступники директорів, директор, майор, начальник відділення Державного комітету, екскурсовод, заступник голови фонду, начальник психолого-педагогічної служби, архітектори, кореспонденти, помічники-консультанти народних депутатів, інженера-конструктори.

5 категорія (від 60 років): у середньому 17 осіб на рік – пенсіонери (написання спогадів, монографій, нарисів, дисертацій).

Фонди, документи яких користувалися найбільшим попитом

1 блок:

ф. 208 Стародубський магістрат; ф. 210 Подільське намісницьке правління; ф. 212 Брацлавське намісницьке правління; ф. 221–223 Колекції документів; ф. 234 Російське акціонерне товариство; ф. 237 Каманін Іван Михайлович – архівіст, археолог; ф. 260–261 Жевахови, Стороженко; ф. 263 Кістяківський Олександр Федорович; ф. 268 Південне районне охоронне відділення; ф. 274 Київське губернське жандармське управління (КГЖУ); ф. 275 Київський пошукове (охоронне) відділення; ф. 276 Південно-західне районне охоронне відділення; ф. 278 Київське жандармське поліцейське управління залізниць; ф. 279 Дніпровське відділення Московсько-Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 280 Київське відділення Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 281 Ковельське відділення Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 282 Котопське відділення Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 285 Фастівське відділення Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 287 Бердичівське відділення Київського жандармського поліцейського управління залізниць; ф. 289 Київська кріпосна жандармська команда; ф. 293–296 фонди цензури.

2 блок:

ф. 301 – Жандармські установи Подільської губ.; ф. 304 Харківське охоронне відділення; ф. 307 Помічник начальника Харківського губернського жандармського управління (далі ГЖУ); ф. 309 Харківське жандармське поліцейське управління; ф. 310 Харківське відділення Харківського жандармського поліцейського управління; ф. 311 Чугуївське відділення Харківського жандармського поліцейського управління; ф. 313 Катеринославське ГЖУ; ф. 315 Канцелярія військового

прокурора Київського військово-окружного суду; ф. 316 Київський військово-окружний суд; ф. 317 – Прокурор Київської судової палати; ф. 318 Київська судова палата; ф. 320 Полтавське ГЖУ; ф. 321 Розшуковий пункт при Полтавському ГЖУ; ф. 323, 325–326 Помічник начальника Полтавського ГЖУ в різних повітах губернії; ф. 335 Канцелярія одеського тимчасового генерал-губернатора; ф. 336 Харківське ГЖУ; ф. 346 Канцелярія військового прокурора Одеського військово-окружного суду; ф. 347 Одеський військово-окружний суд; ф. 348 Одеська судова палата; ф. 349 Херсонське ГЖУ; ф. 350 Помічник начальника Херсонського ГЖУ; ф. 354 Помічник начальника Херсонського ГЖУ в м. Миколаїв; ф. 356 Канцелярія миколаївського та севастопольського військового губернатора; ф. 358 Херсонський військовий генерал-губернатор; ф. 361 Канцелярія військового генерал-губернатора Галичини; ф. 363 Штаб військового генерал-губернатора Галичини; ф. 365 Жандармські установи тимчасового військового генерал-губернатора Галичини; ф. 385 Жандармське управління м. Одеса; ф. 386 Одеське охоронне відділення; ф. 389 Канцелярія військового прокурора.

3 блок:

ф. 402 Начальник Сокальського повіту Львівської губернії; ф. 419 Прокурор Одеської судової палати; ф. 439 Управління начальника Ланцутського повіту; ф. 442 Канцелярія Київського, Подільського, Волинського генерал-губернатора; ф. 444 Цивільна канцелярія командира окремого Литовського корпусу; ф. 470 Київська таємна комісія про таємні товариства; ф. 473 Слідча комісія для політичних справ; ф. 485 Київська палата кримінального суду; ф. 486 Київська палата цивільного суду; ф. 487 Київська об'єднана палата кримінального та цивільного судів; ф. 489 Колекція справ про польські повстання.

4 блок:

ф. 1004 Нісселович Л. Н.; ф. 1010 Фрідман Н. М.; ф. 1071 Прокурор Харківської судової палати; ф. 1072 Харківська судова палата; ф. 1111 Товариство споживчих товариств півдня Росії; ф. 1147 Брацлавський верхній земський суд; ф. 1152 Помічник начальника Бессарабського ГЖУ; ф. 1157 Київська Маріїнська община сестер милосердя; ф. 1191 Канцелярія тимчасового харківського генерал-губернатора; ф. 1196 Київське відділення Російського військово-історичного товариства; ф. 1219 Скоропадські; ф. 1225 Лотоцький О. І.; ф. 1235 Грушевські;



ф. 1252 Штаб-офіцер корпусу жандармів м. Одеса; ф. 1260 Маціївський вїт; ф. 1262 Помічник начальника Волинського ГЖУ; ф. 1335 Волинське ГЖУ; ф. 1342 Управління Подільського та Волинського тимчасового генерал-губернатора; ф. 1406 Фронтний виконавчий комітет службовців Всеросійської міст Південно-Західного фронту; ф. 1407 Колекція грамот, привілеїв та універсалів; ф. 1419 Виконавчий комітет XII інженерно-будівельної бригади; ф. 1423 Документи, зібрані єврейською історико-археологічною комісією. ф. 1435 Об'єднаний комітет партії м. Кам'янець-Подільський; ф. 1439 Чернігівське ГЖУ; ф. 1475 Галагани; ф. 1537 Чернігівський губернський магістрат; ф. 1593 Управління уповноваженого Всеросійського земського союзу по Буковині; ф. 1597 Катеринославське охоронне відділення; ф. 1599–1600 Помічник начальника Волинського ГЖУ в різних повітах губернії; ф. 1631 Пассек В. В.; ф. 1680 Канцелярія харківського інспектора у справах друку; ф. 1682 Канцелярія сумського тимчасового генерал-губернатора; ф. 1847 Остерський повітовий суд; ф. 1943 Новгород-Сіверська палата цивільного суду; ф. 2009 Білгородська духовна консисторія; ф. 2035 Лукашевичі; ф. 2047 Пільчіков М. Д.; ф. 2052 Сумцов М. Ф.; ф. 2053 Самборські; ф. 2058 Савва В. І.; ф. 2068 Щеглеєв С. С.; ф. 2090 Окружний фабричний інспектор; ф. 2104 Овруцьке духовне правління; ф. 2161 Рада з'їзду гірничопромисловців Півдня Росії; ф. 2194 Колекція мап; ф. 2227 Колекція документів Волинського музею.

Аналіз фондів, документи яких користуються найбільшим попитом, свідчить, що використовувались фонди не тільки жандармських управлінь та охоронних відділень, а й особові фонди, фонди господарсько-економічних установ, духовних правлінь, судів, прокуратури, колекції документів (мап, грамот, Волинського музею). Одна людина могла використати (для написання кандидатської дисертації) фонди блоків 1–3 (найбільший попит припадав на фонди жандармських управлінь).

Приклад:

«Революційне підпілля народництва 70-х років XIX ст. в Україні і проблема конспірації» (1993) – студентка 4 курсу Дніпропетровського державного університету, дипломна робота: ф. 274, 301, 316, 385, 419, 442

«Союз визволення України і суспільно-політичні процеси в західноукраїнських Землях (1914–1918)» (2001) – викладач Прикарпатського університету, кандидатська дисертація: ф. 274, 307, 320, 336, 365, 385, 1599.

«Робітничий клас та рух Півдня України в період реакції та піднесення 1907–1914 рр.» (1955–1956), викладач Одеського вищого морехідного училища, кандидатська дисертація: Фонди жандармерії Одеси

«Партійні організації та робітничий рух на півдні України в роки реакції та піднесення (1907–1914 рр.)» (1975), викладач кафедри марксизму-ленінізму Одеського інженерного морського училища, кандидатська дисертація: Фонди: Одеське охоронне відділення, Жандармське управління м. Одеса, Одеський військово-окружний суд, Прокурор Одеської судової палати.

«Діяльність більшовиків України в армії в 1914–1917 рр.» (1972), аспірант Одеського державного університету: Фонди: Прокурор Київської судової палати, Київський військово-окружний суд, Канцелярія військового прокурора Київського військового окружного суду, Київське ГЖУ, Київська судова палата, Катеринославське ГЖУ, Жандармське управління м. Одеси, Прокурор Одеської судової палати, Одеський військово-окружний суд, Подільське ГЖУ, Харківське ГЖУ, Полтавське ГЖУ.

«Більшовицькі організації України в боротьбі за солдатські маси на буржуазно-демократичному етапі революції», доцент, канд. іст. наук, докторська дисертація (1983, 1984): ф. 315–318, 336, 347–348, 386, 1597.

Останні дві теми досліджувала одна і та ж людина.

Користувачі документів працювали в читальному залі над темами найбільшого за обсягом історико-політичного, революційного блоку в різні роки. Здобуття Україною незалежності мало безпосередній вплив на їхній склад та кількість, а також на зміну пріоритетів у тематиці досліджень. Тепер почали досліджувати раніше невідомі сторінки історії України, так звані «білі плями», збільшилось наукове опрацювання раніше заборонених тем, розширилася в цілому тематика досліджень.

Статистичний аналіз, здійснений з метою отримання об'єктивного уявлення про динаміку відвідувань ЦДАК України та зміни у досліджуваному блоці, свідчить про подальшу пріоритетність опрацювання цього блоку, але в суто об'єктивному, науковому плані. Плануємо опрацювати інші блоки – соціальний, військовий, культурний, релігійний, економічний, з розподілом користувачів за вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами та регіонами.